

Παρουσίαση Συνεδρίου Σπάρτης

Είναι γεγονός, ότι οι μνείες της σύγχρονης βιβλιογραφίας για τις σχέσεις της Σπάρτης με τους ηγεμόνες της πτολεμαϊκής Αιγύπτου αφενός είναι ελάχιστες και σποραδικές, αφετέρου περιστρέφονται, ως επί το πλείστον, γύρω από τα γεγονότα του Χρεμωνιδείου πολέμου (267-261 π.Χ.), όταν μετά τη νίκη του ενάντια στον Πύρρο της Ηπείρου το 272 π.Χ. ο Αντίγονος Γονατάς (276-239 π.Χ.) ανέλαβε να αποκαταστήσει την ισχύ του βασιλείου της Μακεδονίας, συμπεριλαμβανομένης και της ναυτικής του δύναμης. Αυτή η συγκυρία αποτέλεσε απειλή για τα πτολεμαϊκά συμφέροντα στο Αιγαίο, το οποίο κατά τις πρώτες δεκαετίες του 3^{ου} αι. π.Χ. ανήκε σταθερά στη σφαίρα ενδιαφερόντων των Αντιγονιδών και των Πτολεμαίων. Ο Πτολεμαίος Β΄ Φιλάделφος (283/2-246/5 π.Χ.) επιχείρησε να αποσταθεροποιήσει τον Αντίγονο Γονατά κτίζοντας μία αντιμακεδονική συμμαχία σε ελληνικό έδαφος, στην οποία συμμετείχαν η Αθήνα, η Σπάρτη και οι σύμμαχοί τους. Το λεγόμενο Χρεμωνίδειο ψήφισμα, μία αττική επιγραφή που χρονολογείται στα τέλη του Αυγούστου του 268 π.Χ., πληροφορεί ότι ο Φιλάделφος είχε ήδη συνάψει συμμαχία με τη Σπάρτη, όπως, εξάλλου, και με την Αθήνα, πριν από την κήρυξη του πολέμου. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το εν λόγω ψήφισμα αντανάκλα τον δυναμικό ρόλο που ανέλαβε η Σπάρτη στις διεθνείς εξελίξεις των πρώιμων ελληνιστικών χρόνων, καθώς οι από κοινού αναφορές στο Αρέα Α΄ (309/8-265 π.Χ.), από τη βασιλική οικογένεια των Αγιαδών, και στους Λακεδαιμονίους, την κρατική οντότητα που εκπροσωπεί, είναι συχνές, ενώ παράλληλα υποδεικνύουν την ιδιαίτερη θέση, σε επίπεδο προσωπικής προβολής πέρα από τα σπαρτιατικά σύνορα, που επεδίωκε ο ίδιος ο βασιλιάς. Μάλιστα, αυτή την επιδίωξη της προσωπικής προβολής του βασιλέως στο διεθνές γίνεσθαι, μπορεί να την ανιχνεύσει κανείς στα νομίσματα που κόβει, για πρώτη φορά στη σπαρτιατική ιστορία, ο Αρέας, αλλά και στους ανδριάντες που ανήγειραν προς τιμή του οι σύμμαχοί του στην Πελοπόννησο : οι Ορχομένιοι στην Αρκαδία, οι Ηλείοι και ο Πτολεμαίος Β΄ στην Ολυμπία, ανδριάντες που χρονολογούνται, πιθανότατα, αμέσως πριν από την κήρυξη του πολέμου ή στις αρχές του. Οι επιγραφικά μαρτυρούμενες αφιερώσεις, όπως μία ενεπίγραφη βάση αγάλματος του Αρέα, που εντοπίστηκε στον πρόναο του ιερού της Μεσοπολίτιδος Αρτέμιδος στον Ορχομενό Αρκαδίας και χρονολογείται στα 266 π.Χ., υπογραμμίζουν την *εύνοια*ν του βασιλέως προς τον ηγεμόνα της Αιγύπτου και προς την πόλη του Ορχομενού ή ακόμα και προς τους *ζύμπαντας Έλληνες*, όπως αποκαλύπτει μία άλλη επιγραφή της περιόδου 285-265 π.Χ., η οποία περιγράφει την ανάθεση του

Πτολεμαίου Φιλαδέλφου στον Ολύμπιο Δία προς τιμήν του Αρέως. Εάν, λοιπόν, επιθυμούσε κανείς να περιγράψει επιγραμματικά την εικόνα που προωθεί ο Αρέας για τον εαυτό του-και κατ'έκταση για τους Σπαρτιάτες της εποχής του-στις παραμονές του Χρεμωνιδείου πολέμου, τα βασικά στοιχεία της θα ήταν η ηγεσία στον κοινό αγώνα των Ελλήνων και η περίβλεπτη θέση στα διεθνή «πράγματα» του νεοφανούς ελληνιστικού κόσμου, μέσω της ξεχωριστής εύνοιας του βασιλέως Πτολεμαίου. Με άλλα λόγια, η προπαγανδιστική αξία του ανδριάντα της Ολυμπίας ενισχύεται αν δεχθεί κανείς την υπόθεση ότι ο ανδριάντας του Αρέα είχε ανεγερθεί δίπλα στα αγάλματα του Πτολεμαίου Α΄ Σωτήρα (306/5-283/2 π.Χ.) και της συζύγου του Βερενίκης Α΄ της Αιγύπτου, που είχε αναθέσει ο πτολεμαϊκός ναύαρχος Καλλικράτης από τη Σάμο. Στην περίπτωση αυτή, ο Αρέας θα παρουσιαζόταν όχι μόνο ως τιμώμενος σύμμαχος του βασιλέως Πτολεμαίου Φιλαδέλφου, αλλά θα συνδεόταν και με τους θεοποιημένους γονείς του τελευταίου. Επίσης, η ανάθεση των Ορχομενίων ενδυναμώνει αυτό το συμπέρασμα για την εικόνα του Αρέα, ιδιαίτερα αν τη συγκρίνει κανείς με την παράλληλη τιμήση των Αθηναίων πρεσβευτών που κάλεσαν τους Ορχομενίους να συμμετάσχουν στη συμμαχία. Οι διαφορές είναι χαρακτηριστικές : οι Αθηναίοι τιμώνται μόνο με τους τίτλους του προξένου και του ευεργέτη, χωρίς καμία μνεία προς τον βασιλέα Πτολεμαίο, ενώ ο Αρέας τιμάται με ανδριάντα και με την υπενθύμιση ότι δείχνει εύνοια και προς τον βασιλέα της Αιγύπτου. Παρά την τελική έκβαση των συγκρούσεων που έδωσε μία καθαρή νίκη στους Μακεδόνες του Αντιγόνου Γονατά, αξίζει να σημειωθεί, ότι η συμμετοχή της Αθήνας και της Σπάρτης στον Χρεμωνίδειο πόλεμο ήταν επιτακτική, αφού η πρώτη μπορούσε πλέον να ελπίζει στην επανάκτηση του ελέγχου του Πειραιά, ο οποίος αναμφίβολα βρισκόταν υπό συνεχή μακεδονική επιρροή από το 294 π.Χ., ενώ η δεύτερη αντιλήφθηκε τα πλεονεκτήματα ενός τέτοιου πολέμου, εφόσον ιστορικά πάντοτε είχε το όνειρο της πρωτοκαθεδρίας και της υπεροχής στον χώρο της Πελοποννήσου. Με άλλα λόγια, μεταξύ του 280 π.Χ. και των παραμονών του Χρεμωνιδείου πολέμου, και παρά την πάγια αντιμακεδονική πολιτική της ελληνιστικής Σπάρτης, είναι ελάχιστα πιθανό να επεκτείνονταν οι γεωπολιτικές βλέψεις των Σπαρτιατών πέρα από την επιβίωση της πάλαι ποτέ κραταιάς στρατιωτικής μηχανής τους.

Όπως είναι γνωστό, ο υιός και διάδοχος του Φιλαδέλφου, Πτολεμαίος Ευεργέτης (246/5-222/1 π.Χ.), συνέχισε την επεκτατική πολιτική του πατέρα του και αύξησε της κτήσεις της Αιγύπτου με την προσάρτηση της Κυρήνης ύστερα από τον γάμο του με

τη Βερενίκη Β' το 246 π.Χ. Μετά τη νίκη του στον Τρίτο Συριακό πόλεμο (246-241 π.Χ.) ο Αιγύπτιος αυτός μονάρχης έγινε κυρίαρχος αρκετών σπουδαίων πόλεων στη Συρία και στη Μ.Ασία, ενώ απέκτησε νέους φίλους στον ελλαδικό χώρο. Σε αυτό το πλαίσιο εύλογα διερωτάται κανείς, εάν οι όποιες επαφές της Σπάρτης με την Αίγυπτο συνεχίστηκαν. Πενιχρές είναι οι πηγές που απαντούν σε αυτό το ερώτημα, και ως εκ τούτου ο σύγχρονος ιστορικός είναι αναγκαίο να στρέψει το ενδιαφέρον του στη μελέτη μεμονωμένων περιπτώσεων επιφανών Σπαρτιατών, οι οποίοι δραστηριοποιούνται εντός του διεθνούς συστήματος των μεγάλων ελληνιστικών βασιλείων. Οι περισσότερες βιβλιογραφικές αναφορές για τις μεταγενέστερες της εποχής του Φιλαδέλφου σχέσεις ανάμεσα στη Σπάρτη και την πτολεμαϊκή Αίγυπτο αναλώνονται στην αρκετά γνωστή περίπτωση του Σπαρτιάτη Ξανθίππου, του μισθοφόρου στρατηγού του 3^{ου} αι. π.Χ., ο οποίος βρέθηκε στην υπηρεσία των Καρχηδονίων, συνέβαλε ως μεταρρυθμιστής στην αναγέννηση του Καρχηδονιακού στρατού και εν ολίγοις αποδείχθηκε ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για την επί 14άρων ετών επιτυχή αντίσταση των Καρχηδονίων ενάντια στη ρωμαϊκή εισβολή, κατά τη διάρκεια του Πρώτου Καρχηδονιακού Πολέμου (264-241 π.Χ.). Μετά την επιτυχημένη σταδιοδρομία του στην Καρχηδόνα, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πόλη φοβούμενος για τη ζωή του, λόγω του φθόνου και της εχθρότητας ιθαγενών αξιωματούχων. Στα 245 π.Χ. ο Πτολεμαίος Ευεργέτης προσλαμβάνει ως διοικητή μίας αιγυπτιακής επαρχίας κάποιον Ξάνθιππο και θεωρείται συχνά πως πρόκειται για τον σπουδαίο Σπαρτιάτη και στρατιωτικό μεταρρυθμιστή του Καρχηδονιακού στρατού, χωρίς να διασώζονται περαιτέρω πληροφορίες.

Το κενό που δημιουργεί αυτή η υποθετική και επισφαλής άποψη για τον Ξάνθιππο και τις σχέσεις του με τον Πτολεμαίο Γ', συμπληρώνει μία ελάχιστη μελετημένη επιγραφή της Σαμοθράκης, η οποία χρονολογείται στην περίοδο 228-225 π.Χ. και περιλαμβάνει το τιμητικό ψήφισμα των Σαμοθρακών για κάποιον Ιππομέδοντα, υιό του Αγησιλάου, από τη Σπάρτη. Ειδικότερα, το κείμενο ξεκινάει με την αναφορά του Ηγησιστράτου, αγνώστου από άλλες πηγές επωνύμου άρχοντος (βασιλεύς) και εισηγητού του ψηφίσματος των Σαμοθρακών για τον Ιππομέδοντα. Ακολούθως, ο Ιππομέδων παρουσιάζεται ως στρατηγός *ταχ]/[θεις υπό τ]οῦ βασιλέως Πτολεμαίου* με δικαιοδοσία τις περιοχές του Ελλησπόντου και της Θράκης. Ο Ιππομέδων τιμάται για την ευσέβεια και τις δωρεές που προσέφερε στο τέμενος των Μεγάλων Θεών στη θρακική περαία, τη φροντίδα για την εξασφάλιση στρατιωτικού αγήματος για την

ασφάλεια του τεμένους, το δάνειο για την αποπληρωμή των μισθοφόρων που είχε στρατολογήσει η πόλη, και επειδή εν γένει ικανοποιεί όλες τις προσδοκίες της πόλης, ακολουθώντας *τῇ τοῦ βασιλέως αἰρέσει*. Στη συνέχεια πρέσβεις της Σαμοθράκης, οι οποίοι, ενδεχομένως, θα ανακοινώσουν αργότερα το ψήφισμα στον τιμώμενο, όπως αντανakλά το εξαιρετικά αποσπασματικό τμήμα της δεύτερης όψης της στήλης, θα του ζητήσουν να επιτρέψει να εξαχθούν από τη Χερσόνησο σιτηρά που θα αγοράσουν οι Σαμόθρακες, να συνεισφέρει, επιπλέον, στην οχύρωση, κατά πάσα πιθανότητα της σαμοθρακικής περαίας, αλλά και να συμβάλλει στην εγκατάσταση σε βασιλικά κτήματα της περαίας πολιτών της Σαμοθράκης, οι οποίοι θα προσφέρουν τμήμα της σοδειάς τους στο τέμενος, ώστε να συντελούνται θυσίες υπέρ του βασιλικού ζεύγους, προφανώς του Πτολεμαίου Γ' Ευεργέτη (246/5-222/1 π.Χ.) και της συζύγου του Βερενίκης Β' της Αιγύπτου.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι ο Σπαρτιάτης Ιππομέδων είναι κάτοχος ενός πολύ σημαντικού αξιώματος, σε μια ζωτικής σημασίας περιοχή του ελλαδικού χώρου με εκτενή γεωγραφική έκταση. Ουσιαστικά πρόκειται για τα εδάφη που περιγράφει ο Πολύβιος ότι κατελήφθησαν από τον Πτολεμαίο Ευεργέτη κατά τον Γ' Συριακό ή Λαοδίκειο Πόλεμο (246-241 π.Χ.). Άγνωστο παραμένει πότε ο Ιππομέδωντας ανέλαβε το αξίωμα αυτό και για πόσο καιρό το διατήρησε. Το προοίμιο της επιγραφής ολοκληρώνεται με την αναφορά στη στενή σχέση του Λακεδαιμονίου στρατηγού με τη θρησκευτική ζωή της πόλης. Είναι εύλογο οι Σαμόθρακες εκμεταλλευόμενοι την ακτινοβολία που απέκτησε το ιερό των Μεγάλων Θεών τον 3^ο αι. π.Χ. να επιδίωκαν στενές επαφές με τους εκάστοτε διοικητές των γύρω περιοχών, όπως ήταν ο Ιππομέδων Αγησιλάου Λακεδαιμόνιος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το επόμενο σημείο της δράσης του τιμωμένου προσώπου, καθώς ο Ιππομέδων μεριμνά για την ασφάλεια του τόπου *ἀποστέλλων τοὺς διαφυλάζοντας ἰππεῖς [τε καὶ] πεζοὺς στρατιώτας καὶ βέλη καὶ καταπάλτα[ς καὶ] τοὺς χρησομένους τούτοις*. Ίσως αυτή η δεύτερη ευεργεσία του τιμωμένου, να αντανakλά την ενδεχόμενη επίθεση που δέχθηκε η σαμοθρακική περαία από κάποιο γειτονικό βαρβαρικό φύλο. Σύμφωνα με το ψήφισμα, ο Ιππομέδωντας έλαβε όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να προστατεύσει *τὸ χωρίον*, μάλλον κάποια κόμη, πιθανότατα οχυρωμένη, των Σαμοθρακῶν στην ηπειρωτική τους χώρα. Για τη διαφύλαξή του απέστειλε στρατιωτική δύναμη αποτελούμενη από πεζούς στρατιώτες, ιππείς, τοξότες και καταπέλτες, ενώ μερίμνησε και για τη μισθοδοσία αυτού του μισθοφορικού στρατεύματος. Μολονότι η αριθμητική δύναμη του στρατιωτικού

σώματος δεν είναι γνωστή, η πολυποίκιλη σύνθεσή του ίσως μαρτυρά πως ήταν πολυάριθμο. Εάν ευσταθεί αυτή η υπόθεση, τότε είναι πολύ πιθανό και ο κίνδυνος που θα απείλησε την ασφάλεια της περιοχής να ήταν αρκετά σοβαρός. Επιπλέον, δεν αποκλείεται τα χρηματικά ποσά που πρόσφερε ο Σπαρτιάτης στρατηγός να αξιοποιήθηκαν για την πληρωμή Τράλλεων μισθοφόρων που βρίσκονταν στην υπηρεσία της πόλης. Ίσως είχαν τον ρόλο φρουράς στο χωρίον της περαίας. Άλλωστε, είναι γνωστό από τις πηγές της φιλολογικής παράδοσης, ότι οι Θράκες Τράλλεις ή Τραλλιανοί ή απλώς Τράλλεις, τους οποίους ο Λίβιος αποκαλεί Ιλλυριούς, πολεμούσαν συχνά, σημειώνοντας μάλιστα μεγάλες επιτυχίες, στο πλευρό των στρατευμάτων του Αλεξάνδρου, αλλά και των περισσότερων ελληνιστικών ηγεμόνων, όπως είναι ο Φίλιππος Ε' (221-179 π.Χ.), ο Αντίοχος Γ' (222-187 π.Χ.) και ο Ευμένης Β' Σωτήρας, ηγεμόνας της Περγάμου (197-159 π.Χ.). Η ευνοϊκή στάση του Σπαρτιάτη διοικητή προς την πόλη επανέρχεται στην επιγραφή στους στίχους που ακολουθούν, αν και εδώ δεν μνημονεύεται κάποια ιδιαίτερη ευεργεσία του Ιππομέδοντος, παρά μόνο η γενικόλογη και συνηθισμένη διατύπωση, που θέλει τον τιμώμενο να διάκειται ευνοϊκά απέναντι στον δήμο και προς κάθε πολίτη που ζητούσε τη βοήθειά του, ικανοποιώντας πάντοτε τα αιτήματα σύμφωνα με τη βασιλική προαίρεση. Ακολούθως, παρεμβάλλεται το τμήμα που απαριθμούσε τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν προκειμένου να τιμηθεί για τη βοήθεια που προσέφερε ο Ιππομέδων. Το τμήμα της επιγραφής στο οποίο αναγράφονταν οι τιμές έχει φθαρεί τελείως και δεν είναι δυνατόν να αναγνωσθεί. Τα μόνα σημεία που διασώζονται είναι ο έπαινος που θα λάβει ο τιμώμενος, η υποχρέωση του αγωνοθέτη να προβεί σε αναγγελία των τιμών κατά τη διάρκεια αγώνων, η αναγραφή του ψηφίσματος σε στήλη και η συνακόλουθη ανάθεσή του στο ιερό της Αθηνάς. Ωστόσο, μπορεί κανείς να υποθέσει ότι οι τιμές που θα επιδαψίλευσε ο δήμος στον Ιππομέδοντα θα ήταν ανάλογες της πολύπλευρης δράσης του. Αυτό, άλλωστε, αντικατοπτρίζει και ο ικανός αριθμός των στίχων που δεν μπορούν να αναγνωστούν, και οι οποίοι θα περιελάμβαναν τις τιμές για τον σπουδαίο Σπαρτιάτη.

Το δεύτερο μέρος της επιγραφής αποτελείται από είκοσι τρεις στίχους. Οι σημαντικές όμως φθορές που έχει υποστεί δεν επιτρέπουν την ασφαλή ανάγνωση στους δεκατέσσερις πρώτους. Πολύ ενδιαφέρουσες και σημαντικές πληροφορίες εντοπίζονται στο διασωθέν τμήμα των οκτώ στίχων, το οποίο βάσει περιεχομένου χωρίζεται σε δύο θεματικές ενότητες ενισχύοντας τις ήδη πολύ στενές σχέσεις της Σαμοθράκης με την πτολεμαϊκή διοίκηση της περιοχής. Ως εκ τούτου, οι πρώτοι στίχοι,

που εμπλουτίζουν τις γνώσεις μας για τη δράση του Ιππομέδοντος, αναφέρονται στην εκ νέου αποστολή πρεσβείας στον τιμώμενο, πιθανότατα μετά την απόκρουση των επιτιθέμενων. Οι Σαμόθρακες πρεσβευτές ζήτησαν από τον Λακεδαιμόνιο διοικητή *σίτου ἑξαγωγὴν καὶ ἀτέλειαν δοῦν[αι] [τ]ῇ πόλει <ἐκ> Χερρονήσου καὶ ἄλλοθεν ὅθεν αὐτῶι εὐκαιρον φα[ί]νεται εἶναι*. Από το συγκεκριμένο αίτημα αντλούνται πληροφορίες τόσο για την κατάσταση της Σαμοθράκης όσο και για τις δικαιοδοσίες του πτολεμαϊκού στρατηγού *[τοῦ Ἑλ]λησπόντου καὶ τῶν ἐπὶ Θράκης τόπων*. Η νησιωτική πόλη φαίνεται πως αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα οικονομικά και επισιτιστικά. Ίσως αυτά να εντάθηκαν λόγω και των επιθέσεων στην περαία της το προηγούμενο διάστημα. Το αίτημα δεν σχετίζεται με την εισαγωγή σίτου στη Σαμοθράκη, αλλά με την παροχή άδειας εξαγωγής από τη Χερσόνησο και πιθανώς άλλες κοντινές πόλεις χωρίς την καταβολή του φόρου που είχε ορισθεί. Ανοιχτό παραμένει το ζήτημα ποιος είχε τη δυνατότητα να προμηθεύεται αφορολόγητο σιτάρι. Αν δηλαδή η άδεια του Ιππομέδοντα έδινε τη δυνατότητα μόνο στους Σαμόθρακες ή και σε εμπόρους άλλων πόλεων. Το παραπάνω αίτημα των απεσταλμένων αποτυπώνει τη σημασία του αξιώματος του Ιππομέδοντα και το εύρος των δικαιοδοσιών του. Οι αρμοδιότητές του δεν περιορίζονταν στην απλή διατήρηση της τάξης στο χώρο ευθύνης του, αλλά επεκτείνονταν και στον οικονομικό τομέα. Επί της ουσίας πρόκειται για ένα διοικητή ο οποίος, ως ένα βαθμό, αντικαθιστά τον βασιλιά εξυπηρετώντας με τη δράση και τις αποφάσεις του τα πτολεμαϊκά συμφέροντα.

Η πρεσβεία της πόλης πέρα από το πρώτο οικονομικής φύσεως αίτημα που διατύπωσε ζήτησε την υποστήριξη του Ιππομέδοντα και για την επανεγκατάσταση των πολιτών της στην περαία. Ίσως ο μικρός περितειχισμένος οικισμός που έχει εντοπιστεί μέσα στην πόλη της Μεσημβρίας-Ζώνης να ήταν το οχύρωμα στο οποίο εγκαταστάθηκαν οι πολίτες της νησιωτικής πόλης. Ωστόσο, μία τέτοια υπόθεση δεν είναι απολύτως ασφαλής, καθώς ενδείξεις ύπαρξης οχυρώσεων έχουν εντοπιστεί και στη Μάκρη, δυτικά της Αλεξανδρουπόλεως. Για να επιτύχουν το σκοπό τους οι αρχές της πόλης προσφέρουν και ένα κίνητρο στον Ιππομέδοντα. Τμήμα της αγροτικής παραγωγής από την επιτυχή εγκατάσταση στην περαία θα προοριζόταν για την τέλεση θυσιών προς τιμήν του βασιλικού ζεύγους. Η οικειοθελής απόδοση λατρευτικών τιμών στους βασιλείς από μεριάς πόλεων-κρατών αποτελεί ένα από τα γνωρίσματα του ελληνιστικού κόσμου. Η προσφορά τέτοιων τιμών θα αποτέλεσε το δέλεαρ για το στρατηγό του Πτολεμαίου Γ' Ευεργέτη (246/5-222/1 π.Χ.), γιατί θα συνέδεε ακόμη

στενότερα την πτολεμαϊκή Αίγυπτο με τη Σαμοθράκη και θα αύξανε το γόητρο του Ιππομέδοντα. Η συνέχεια της επιγραφής έχει χαθεί, το πιθανότερο όμως είναι ότι ο Σπαρτιάτης στρατηγός του Ελλησπόντου και της Θράκης θα ικανοποίησε τα αιτήματα της πόλεως. Ένα τέτοιο συμπέρασμα, εξάλλου, συνάγεται και από την πρώτη όψη της στήλης, όπου ο τιμώμενος παρουσιάζεται ως *βουλόμενος υπακούειν πάντα τὰ ἀξιούμενα [ἀεί] τῇ πόλει*, ως άνθρωπος, δηλαδή, που γενικώς πράττει ό,τι του ζητά η πόλη.

Ποιος, όμως, ήταν αυτός ο Σπαρτιάτης αξιωματούχος, ο οποίος κατά την υπηρεσία του στο πλευρό των Πτολεμαίων, ανέπτυξε μία τέτοια εκτεταμένη δράση; Αξιοσημείωτο είναι, ότι ο Ιππομέδων Αγησιλάου Λακεδαιμόνιος δεν είναι γνωστός μόνο μέσα από το τιμητικό ψήφισμα των Σαμοθρακών. Ο τιμώμενος ανήκε στη βασιλική οικογένεια των Ευρυποντιδών. Ο πατέρας του ήταν θεός και ο κύριος σύμβουλος του Άγιδος Δ', βασιλέα της Σπάρτης για την περίοδο 245-241 π.Χ., κατά τη διάρκεια της προσπάθειας του τελευταίου να προχωρήσει την κοινωνική του μεταρρύθμιση στη Σπάρτη. Με τη σύλληψη του Ευρυποντίδη βασιλιά ο Αγησίλαος, ο Ιππομέδων και αρκετοί άλλοι επιφανείς υποστηρικτές της μεταρρύθμισης πρόλαβαν και διέφυγαν, όπως πληροφορεί ο Πλούταρχος. Ο Ιππομέδων κατέφυγε στην πτολεμαϊκή αυλή, όπου σε σύντομο χρόνο ανήλθε πολύ ψηλά στην ιεραρχία και έγινε ένας από τους παρόντες και συμβούλους του Πτολεμαίου Γ' Ευεργέτη (246/5-222/1 π.Χ.), αλλά και στρατηγός του Ελλησπόντου και της Θράκης, όπως διέσωσε η σαμοθρακική επιγραφή, αλλά και η αφήγηση του Τέλητος από τα Μέγαρα, κυνικού φιλοσόφου του 3^{ου} αι. π.Χ., του οποίου αποσπάσματα διασώζει το *Ανθολόγιο* του Ιωάννου Στοβαίου, συγγραφέα του 5^{ου} αι. μ.Χ. Ο Ιππομέδων παρέμεινε στη θέση του και μετά τον θάνατο του Πτολεμαίου Ευεργέτη, καθώς μνημονεύεται σε έναν πάπυρο που περιλαμβάνει τον κατάλογο υψηλόβαθμων αξιωματούχων του διαδόχου του, Πτολεμαίου Δ' Φιλοπάτορος (222/1-205/4 π.Χ.), ο οποίος χρονολογείται στην περίοδο 219-218 π.Χ. Αυτή την περίοδο βασιλιάς της Σπάρτης είναι ο άσημος και αμφισβητούμενης καταγωγής Λυκούργος (219-211 π.Χ.), μολονότι βρίσκονταν στη ζωή δύο υιοί του Αρχιδάμου και εγγονοί του Ιππομέδοντος, αλλά και ο ίδιος ο Ιππομέδων. Αυτή η πορεία προκαλεί εντύπωση και έκπληξη στον Πολύβιο και εύκολα μπορεί κανείς να παρασυρθεί και να υποθέσει ότι ο Ιππομέδων βρισκόταν στη Σπάρτη. Με άλλα λόγια, η φράση του Πολυβίου *τούτους μὲν ἅπαντας ὑπερεῖδον*, η οποία ρητώς δηλώνει ότι η διαδοχή στη βασιλική γραμμή διαταράχθηκε με την επιλογή του Λυκούργου ως βασιλέα της Σπάρτης, μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι παρόλο

που ο Ιππομέδων και η γενιά του βρισκόταν στη Σπάρτη, διορίστηκε βασιλέας κάποιος που, χρηματοδοτώντας τον καθένα από τους Εφόρους με ένα τάλαντο, ονομάστηκε απόγονος του Ηρακλή και βασιλιάς των Λακεδαιμονίων. Μία τέτοια υπόθεση, όμως, αντιβαίνει στο περιεχόμενο του παπύρου, που θέλει τον Ιππομέδοντα να βρίσκεται, μεγάλος πια στην ηλικία, στην αυλή του Πτολεμαίου Φιλοπάτορος. Η πιο λογική εξήγηση είναι, ότι ο τιμώμενος του ψηφίσματος των Σαμοθρακών, παρά την υψηλή θέση που κατείχε στην ιεραρχία της πτολεμαϊκής αυλής, εξακολουθούσε να ενημερώνεται για τις πολιτικές εξελίξεις της ιδιαίτερης πατρίδας του και να αναμειγνύεται σε αυτές. Άλλωστε, οι πολίτες μίας πόλης που σταδιοδρομούν σε μία από τις βασιλικές αυλές των ελληνιστικών μοναρχιών, συχνά μεριμνούν για τη διατήρηση των επαφών με την πόλη της καταγωγής τους, αφενός για να ενισχύσουν το ενδεχόμενο της πιθανής επιστροφής τους, αφετέρου για να ενδυναμώσουν το κύρος τους στη βασιλική αυλή, μέσω του αξιοποιήσιμου από τον ηγεμόνα συνδέσμου τους με την ιδιαίτερη πατρίδα.

Η υψηλόβαθμη θέση του Ιππομέδοντος στο πλευρό του Πτολεμαίου Γ' Ευεργέτη (246/5-222/1 π.Χ.), η ευγενική του καταγωγή, αλλά και η υπόθεση που θέλει το εν λόγω πρόσωπο να είχε διατηρήσει τις επαφές του με τα πράγματα της Σπάρτης, ίσως να αποτελούν τους παράγοντες που καθιστούν πιθανή την ανάμειξη του Ιππομέδοντα στη συμμαχία του Κλεομένη Γ', βασιλιά της Σπάρτης για την περίοδο 235-222 π.Χ., με τον Πτολεμαίο Γ' και τη χρηματοδότησή του από τον ηγεμόνα, πιθανότατα τον χειμώνα του 226/5 π.Χ. Δεν αποκλείεται ο Ιππομέδων να έβλεπε με συμπάθεια την προσπάθεια του Κλεομένη να επεκτείνει το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του Αγίδος Δ' (245-241 π.Χ.). Επιπλέον, η πιθανολογούμενη ανάμειξη του Ιππομέδοντα στις σχέσεις Κλεομένου-Πτολεμαίου δεν θα εξυπηρετούσε μόνο τα συμφέροντα που είχαν οι Πτολεμαίοι στην Πελοπόννησο, αλλά και την προσωπική σταδιοδρομία του τιμωμένου ως στρατηγού του Ελλησπόντου και των επί της Θράκης τόπων.

Από την έως τώρα ανάλυση το μόνο βέβαιο είναι πως τα παραπάνω γεγονότα τελέστηκαν την εικοσαετία 240-221 π.Χ. επί Πτολεμαίου Ευεργέτη. Οι περισσότεροι ιστορικοί αρκούνται σε αυτά τα χρονικά όρια χωρίς περαιτέρω συγκεκριμενοποιήσεις, ενώ κάποιοι μελετητές περιορίζουν λίγο τα έτη μεταξύ 239-223 π.Χ. Πάντως η χρονολόγηση κοντά στο 240 π.Χ. μπορεί εύκολα να απορριφθεί. Ο Ιππομέδοντας βρήκε καταφύγιο στους Λαγίδες τη χρονιά αυτή, οπότε είναι αδύνατο να ανέλαβε ένα τόσο σημαντικό αξίωμα όσο του στρατηγού του Ελλησπόντου και των επί Θράκης

τόπων προτού κερδίσει την εμπιστοσύνη και δείξει την αξία του στον βασιλιά. Η καλλιέργεια σχέσεων θα απαιτούσε ευρύ χρονικό διάστημα με τον αυτοεξόριστο Σπαρτιάτη, λογικά, να αναλαμβάνει πρωτύτερα θέσεις και αξιώματα μικρότερης σημασίας. Αναμφισβήτητο, όμως, είναι το γεγονός που θέλει τον Ιππομέδοντα να αποτέλεσε ένα σημαντικότατο μέλος της πτολεμαϊκής προσωπογραφίας, καθώς εντάσσεται στους αξιωματούχους στρατηγούς, που ανέλαβαν την επιτροπεία περιοχών που επηρέαζαν οι Λαγίδες με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο κατά την περίοδο του Φιλαδέλφου και του Ευεργέτη, όπως μαρτυρούν οι παράλληλες περιπτώσεις της Κιλικίας και της Καρίας. Τα καθήκοντα του Ιππομέδοντος, όπως αυτά μαρτυρούνται στη σαμοθρακική επιγραφή, αναδεικνύουν τη δυνατότητα της Σπάρτης να εκπαιδεύει στρατηγούς διεθνούς κύρους σε μία περίοδο που ομολογουμένως η σπαρτιατική πολεμική μηχανή έχει χάσει από την προγενέστερη αίγλη της, ενώ είναι εμφανής και η αδυναμία του στρατού να προσαρμοστεί στις νέες στρατιωτικές εξελίξεις που έφερε ο ελληνιστικός κόσμος. Ωστόσο, με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο η σπαρτιατική τέχνη του πολέμου προσέφερε στα μεγάλα ελληνιστικά βασίλεια μισθοφόρους στρατιώτες και στρατηγούς, καθώς είχαν την ανάγκη ενός εκπαιδευμένου στρατιωτικού δυναμικού, με στόχο να «εξοπλίσουν» τις φρουρές τους, να αποφύγουν τις επιδρομές των βαρβάρων, να ελέγξουν τους γηγενείς πληθυσμούς, αλλά και για να πραγματοποιούν πολεμικές επιχειρήσεις στα αντίπαλα βασίλεια. Από αυτή την άποψη, θα έλεγε κανείς, ότι ο Ιππομέδων συνέχισε την παράδοση των επιτυχημένων στρατηγών της Σπάρτης, οι οποίοι πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους σε διεθνές επίπεδο, μία παράδοση που ξεκινά από τον 5^ο αι. π.Χ. και περιλαμβάνει τον Σπαρτιάτη στρατηγό Κλεανδρίδα, τον στρατιωτικό ηγέτη της πανελλήνιας αποικίας των Θουρίων στην Κάτω Ιταλία, ο οποίος χρησιμοποιώντας μοναδικά στρατηγήματα κατάφερε να νικήσει αρκετές φορές εχθρικούς εγχώριους λαούς της Ιταλίας, όπως ήταν οι Λουκανοί και οι Βρούτες ή Βρέττιοι, τον Γύλιππο, τον στρατηγό των Σπαρτιατών που είναι γνωστός κυρίως για τον καθοριστικό ρόλο που έπαιξε στη Σικελική Εκστρατεία, τον Κλέαρχο, ο οποίος αναδείχθηκε ο διαπρεπέστερος στρατηγός στην υπηρεσία του Κύρου κατά την εκστρατεία των Μυρίων. Από την πλευρά των Σπαρτιατών το όφελος ήταν προφανέστατα οικονομικό, ιδιαίτερα στην περίπτωση του βασιλείου των Πτολεμαίων, το οποίο υπηρέτησε ο Σπαρτιάτης Ιππομέδων. Είναι κοινή παραδοχή ότι στην πτολεμαϊκή Αίγυπτο δεν παρατηρήθηκαν καθυστερήσεις πληρωμών των μισθοφόρων, μία κατάσταση, η οποία ήταν αρκετά συχνό φαινόμενο στον ελληνικό χώρο. Ο στρατός

ήταν τόσο απαραίτητος στους Λαγίδες μονάρχες, ώστε θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται ανά πάσα στιγμή με προσοχή και πιθανότατα με γενναιοδωρία, επιβεβαιώνοντας τα λόγια που εκφέρει ο Θυώνιχος στο 14ο ειδύλλιο του Θεοκρίτου, όταν εύχεται και νουθετεί τον Αισχίνη : «Άμποτε αυτά που επιθυμείς όπως τα θες να γίνουν. Μ' αν όμως σώνει και καλά ποθής να ταξιδέψης, στον Πτολεμαίο πήγαινε στρατιώτης να δουλέψης».

Απόστολος Παπιομίτογλου

Υποψήφιος Διδάκτωρ Αρχαίας Ιστορίας, Παν/μιο Κρήτης.